

3 JUNI 2026

PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK

ETHISCH HANDELEN

JOSSE LUIKEN

1790257

Afstudeerdossier

Inhoud

Ethiek	2
Inleiding	2
Introductie.....	2
Dilemma	2
Leidraad	3
Situatie.....	4
Uitkomst	5
Bibliografie.....	5

Ethiek

Inleiding

Tijdens het afstudeersemester laat je zien dat je kunt handelen volgens journalistieke waarden. Om jezelf een richtlijn te geven aan deze waarde kun je de leidraad van de NVJ gebruiken, ook wel het 'Wereldwijd handvest voor ethiek in de journalistiek' genoemd (Nederlandse Vereniging van Journalisten, 2026). Deze is gebaseerd op het 'Global Charter of Ethics for Journalists' vastgelegd door de 'International Federation of Journalists' (International Federation of Journalists, 2019).

Als beginnend journalist probeer ik daar dan ook zo veel mogelijk naar te handelen. Het geeft sturing om zo betrouwbaar mogelijk te handelen wanneer je in dienst en aan het werk voor een publicatie bent.

In de preambule van de code voor ethisch handelen staat volgens de NVJ het recht op waarheid centraal. Daar komt bij kijken dat een journalist zorgvuldig dient om te gaan met informatie die de bron de journalist toevertrouwd (Nederlandse Vereniging van Journalisten, 2026).

Toch komt het moment voor dat er bewust of onbewust een keuze is gemaakt die afwijkt van de leidraad. In deze situatie komt het dilemma voort uit het belang van waarheidsvinding en het nakomen van afspraken die gemaakt zijn met de bron. Dit kan als ethisch vraagstuk beschouwd worden. Het dilemma richt zich op wat je met de informatie doet en hoe je dit verwerkt wordt in de publicatie.

Introductie

Tijdens het uitvoeren van mijn praktijkgerichte onderzoek zijn er interviews afgenomen met correspondent journalisten. Deze interviews zijn opgenomen en verwerkt in de vorm van een transcript. Vervolgens zijn deze gecodeerd en tot de beantwoording van de deelvraag gebracht.

Voorafgaand van het interview is de afspraak gemaakt dat de geïnterviewde zichzelf mag corrigeren en duidelijk kan maken wanneer een uitspraak niet gebruikt mag worden in de uitkomst van het onderzoek. Vanuit deze voorwaarden is het vertrouwen geschept tussen de journalist en de bron. Dit in het belang van de vertrouwelijke informatie ten behoeve van het praktijkgerichte onderzoek.

Dilemma

Is het ethisch juist om een 'off the record'- uitspraak toch te verwerken in de uitkomst van het onderzoek, wanneer de geïnterviewde expliciet benoemd heeft dat de uitspraak niet gebruikt mag worden.

Het antwoord leent zich voor de uitkomst van het onderzoek. Het heeft een bijdrage aan de beantwoording van de deelvraag en geeft het publiek het recht op waarheid. Aan de andere kant benoemd de bron expliciet dat de informatie niet gebruikt mag worden en wilt beroep doen op de voorwaarde ten behoeve van het interview.

Leidraad

De NVJ-code schrijft dat een journalist onder andere transparant werkt, de privacy van de bron respecteert, bronnen beschermd, de waarheid zoekt op basis van feiten. De journalist heeft de waarheid, voor zover mogelijk, als betrouwbaar geschat en als feit beschouwd. Daarin is de bron beschermd door de persoon niet bij naam te noemen bij de uitspraak in het praktijkgerichte onderzoek en heeft de informatie verwerkt en geschat op eerlijkheid.

Een journalist dient volgende de International Federation of Journalists dat beroepsgeheimhouding in acht genomen moet worden met betrekking tot informatie die in vertrouwen is gegeven.

Daarentegen heeft de journalist geen voorrang verleent aan de bron om zichzelf te verdedigen of de verwerkte methode te verifiëren. Gezien de naam van de bron herleidbaar is door dit uit de verantwoording te putten van de codering, biedt de journalist geen beroepsgeheimhouding ten aanzien van de bron met de informatie die in vertrouwen verleend is.

Daarnaast is in het transcript van het praktijkgerichte onderzoek ook de quote herleidbaar met de benaming van de bron. Dit kan de journalist hebben gedaan door zo volledig mogelijk en waarheidsgetrouw te fungeren, echter houdt deze daar geen rekening mee met de gemaakte afspraak met de bron. Het mag volgende de leidraad niet zo zijn dat het belang van de informatie die verwerkt is in het onderzoek, zwaarder weegt ten opzichte van de zorgvuldigheid die verwacht wordt.

Situatie

Transcript

Marije

Interview: Journalistiek onder Druk

Browser-opslag actief: Slaat elke 5 minuten automatisch op.

Metagegevens

Datum Respondent code

24-02-2026

Marije Vlaskamp

Organisatie Land / Context

Volkskrant en ZZP voor meerdere ~~persbureau's~~

China

Dat vind ik ethisch belangrijker dan en nou moet niet persoonlijk opvatten. Dit is off the record en Ik hoop dat je niet kwalijk neemt.

01:26:07 Spreker 1

Die ethische houding vind ik vele malen belangrijker en ook onderbelichter het respect voor je interview way en het respect voor je, voor het verhaal wat die te vertellen heeft, vind ik belangrijker dan of die naam erbij mag of niet. En Waarom die naam dan en hoe ik dat uitleg aan die lezer.

01:26:22 Spreker 1

Jij zit er niet mee als die naam anders is dan dat die meneer of mevrouw heet. Je gaat gewoon lekker verder met je leven en je hebt een waardevol stukje informatie gekregen over China. Dat is belangrijk en diegene die dat informatie heeft gegeven. Die voelt zich er niet *** over en die raakt er niet door In de problemen.

01:26:40 Spreker 1

Als ik dat allemaal bij elkaar heb gedaan, denk ik dat dat dus belangrijk voor mijn werk, dat dat vind ik belangrijk ethisch gezien. Ik weet ook niet of dat In de code van Bordeaux staat. Ik zeg, Ik weet niet of dit hele deze preek, die ik je nou geef In de Code van Bordeaux staat.

01:27:07 Spreker 1

We zijn weer terug onder record. Ik wou het bedoelt niet onaardig of zo hoor over je onderzoek. Juist heel leuk dat je dit doet. Alleen de ~~de de~~ Er is een enorme verschil tussen praktijk en ~~en en~~ inderdaad wat?

01:27:23 Spreker 1

Of een woord wat ook allemaal prima is, maar wat in het Chinees een negatieve bijkleur kan krijgen. Je zet een maand of 3 voor je visumverlenging. Welk woord denk jij dat ik dan neem?

Het woord waarvan Ik weet dat het A klopt

Bij de lezer begrijpt essay dat het in het Chinees wat ~~wat wat wat~~ prettiger overkomt dan het woord wat waarvan iedere Chinees zal zeggen, Jezus moet dat nou zo gezegd worden.

Anonimiseren is de meest voorkomende afweging die de geïnterviewde correspondenten hebben moeten maken bij het maken van hun producties. Toch is het volgens de geïnterviewde relatief nieuw, echter steeds gebruikelijker. Ook voor de redacties is dit steeds meer de standaard geworden als het om veiligheid gaat. Afspraken hierover maken is dan ook niet nodig: "Je voert de bron anoniem op. Dat is oké voor de krant. Zolang je maar schrijft: vanuit veiligheidsoverwegingen zijn de namen beschermd. Hier hoefden we geen afspraken over te maken," legt de geïnterviewde uit. Het belang van anonimiseren is het maken van een journalistiek waardevoller verhaal: "Het voordeel van anoniem met hen praten, ze zeggen meer. Anders willen ze niet eens met je praten." In dit kader wordt verantwoording afgelegd door de persvrijheidsbeperkende omstandigheden te beschrijven. Bijvoorbeeld over tegenwerking die de correspondent heeft ondervonden terwijl het verhaal gemaakt werd.

Uitkomst

De journalist had de gemaakte afspraak na kunnen komen door de uitspraak buiten het onderzoek te laten. Daar zou de voorwaarde voor het interview niet mee geschaad zijn en zou er beter gehandeld zijn volgens het principe van de beroepsgeheimhouding. De keerzijde daarvan is dat er nuttige informatie zou missen in de uitkomst van het onderzoek. Hierdoor zou er beter gehandeld worden naar richting van de journalistieke waarden die in het handvest beschreven wordt.

De journalist had ethischer kunnen handelen door contact op te nemen met de bron. Zo had de bron zichzelf kunnen verdedigen of de informatie kunnen verifiëren. Dit is niet gedaan door de journalist.

Bibliografie

International Federation of Journalists. (2019, 06 12). *Global Charter of Ethics for Journalists*.

Opgehaald van ifj: <https://www.ifj.org/who/rules-and-policy/global-charter-of-ethics-for-journalists>

Nederlandse Vereniging van Journalisten. (2026). *NVJ Code*. Opgehaald van nvj:

<https://nvj.nl/diensten/nvj-code>

Nederlandse Vereniging van Journalisten. (2026). *Persvrijheid*. Opgehaald van nvj:

<https://nvj.nl/diensten/carriere-lab/veiligheid-persvrijheid/persvrijheid>